

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ У ЖУРНАЛІСТИЦІ:
КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ
[Х. ТОМПСОН, С. КІНГ, В. ПОЗНЕР, О. НЕВЗОРОВ, А. КУЛІКОВ]**

Кваліфікаційна робота
студента 2 курсу, групи ЛЖ-61,
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
спеціальності 061 «Журналістика»
Ковпака Євгенія Олеговича

Науковий керівник:
Нечаєва Наталя Володимирівна,
кандидат філологічних наук,
доцент

Харків – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ТА ВПЛИВ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ШКОЛИ НА ЙОГО ФОРМУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	6
1.1. Типологічні риси авторського індивідуального стилю.....	6
1.2. Журналістська школа: характерні риси, етапи формування та спроба історичного і змістовного порівняння.....	177
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. ЖУРНАЛІСТСЬКИЙ СТИЛЬ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО АСПЕКТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ (НА ПРИКЛАДІ Х. ТОМПСОНА, С. КІНГА, В. ПОЗНЕРА, О. НЕВЗОРОВА ТА А. КУЛІКОВА).....	211
2.1. Історико-культурний контекст в аспекті формування та впливу на професійну діяльність (на прикладі Х. Томпсона, С. Кінга, В. Познера, О. Невзорова та А. Кулікова).....	233
2.2. Індивідуальні риси текстів Х. Томпсона, С. Кінга, В. Познера, О. Невзорова та А. Кулікова: спроба порівняльного аналізу.....	277
Висновки до розділу 2.....	46
ВИСНОВКИ.....	48
8	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	5151

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлюється переходом української журналістики від радянських стандартів до класичних західних стандартів. Рух українського суспільства у бік західних цінностей відбивається на перейманні методів та інструментів у галузі журналістики. Значимість роботи обумовлена вивченням аспектів такого переходу, а також його якістю для кращого розуміння процесів, що відбуваються у сучасній журналістиці. Журналісти, порівняння професійної діяльності яких відбуватиметься у роботі, є характерними представниками своїх журналістських шкіл та відіграють важливу роль у формуванні сучасних журналістських стандартів.

Метою дослідження є визначення характеристик та особливостей впливу західних стандартів журналістики на українську журналістську діяльність. У порівняльній характеристиці таких журналістів, як Хантер Томпсон, Стівен Кінг, Володимир Познер, Олександр Невзоров, Андрій Куликов, ми спробуємо визначити різницю між західною, українською та пострадянською школами журналістики. На основі конкретних історичних подій порівняти методи, стилі, а також інструментарій, які журналісти різних шкіл використовують у своїй професійній діяльності з метою встановлення особливостей індивідуальних стилів журналістів.

Першим завданням роботи є визначення понять індивідуального стилю в журналістиці. Виявлення його особливостей, характеристик та дослідження вивчення цього явища в інших наукових працях та дослідженнях. Також визначення таких понять, як західна, українська та пострадянська школи журналістики, є частиною першого завдання.

Друге завдання роботи полягає у порівняльному зіставленні індивідуальних стилів та професійного інструментарію у роботі таких журналістів, як Хантер Томпсон, Стівен Кінг, Володимир Познер, Олександр Невзоров, Андрій Куликов. Порівняння відбувається з урахуванням жанру,

стилю, фактологічного змісту, мовної діяльності та текстів робіт журналістів під час висвітлення ними певних історичних подій.

Третє завдання полягає у виявленні особливостей сучасних рухів української журналістики у бік західної на прикладі діяльності перерахованих вище журналістів.

Об'єктом дослідження є школи журналістики: західна, українська та пострадянська школи, виражені у протиставленні та порівнянні їх одна з одною.

Як **предмет** дослідження виступає індивідуальний стиль журналістів Хантера Томпсона, Стівена Кінга, Володимира Познера, Олександра Невзорова та Андрія Куликова; з вивченням жанрів, у яких працювали чи працюють ці журналісти, професійного інструментарію, а також лексичного наповнення їх авторських текстів та журналістських робіт, мовної діяльності.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період із початку 1990-х по теперішній час. Вибір такого часового періоду обумовлюється наявністю подій, висвітлення яких проводили всі журналісти, які є предметами дослідження. Оскільки цей період охоплює розпад Радянського Союзу та подальші трансформації, які йдуть за цією подією, ці хронологічні рамки обрані з метою кращого розуміння переходу української журналістики від стандартів радянської до західних стандартів журналістики.

Методи дослідження.

Під час написання роботи використовуватиметься *метод аналізу*. Основною метою його застосування є виділення особливостей та різних аспектів таких факторів, як індивідуальний стиль у журналістиці, а також західної, української та пострадянської журналістських шкіл. Виділення окремих складових цих явищ та їх аналіз допоможуть отримати висновки щодо особливостей сучасної журналістики.

Метод порівняння також буде використаний для зіставлення індивідуальних стилів журналістів і такого фактору у їх роботі, як фактаж.

Порівняння також проводитиметься на прикладі висвітлення журналістами двох подій в історії.

Біографічний метод буде використаний для вивчення особливостей життя та професійної діяльності кожного з журналістів. Виділення важливих для дослідження фактів, які вплинули на налаштування їх журналістської роботи.

Метод типологізації буде окремо використаний для того, щоб визначити, які особливості інструментарію та індивідуального стилю журналістів належать до певної журналістської школи.

Структура роботи зумовлена поставленими завданнями; робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі буде представлено частину дослідження, в якій буде визначено поняття індивідуальний стиль та журналістські школи різних країн. Другий розділ присвячений вивченню особливостей роботи журналістів різних шкіл та включає компаративний аспект. Будуть співставленні індивідуальні стилі журналістів на основі двох історичних подій, таких як трагедія 11 вересня 2001 року та пандемія коронавірусу, а також визначення впливу західних класичних стандартів журналістської школи на сучасну українську журналістику.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ТА ВПЛИВ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ШКОЛИ НА ЙОГО ФОРМУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

1.1. Типологічні риси авторського індивідуального стилю

Розвиток журналістики йде в ногу із технологічним прогресом. Нові жанри, програми, а також ток-шоу, що виникають, є прикладами використання в журналістиці сучасних технологій та інноваційних підходів, таких як особливі декорації, професійне знімальне обладнання та програмне забезпечення для монтажу. Нові тенденції у журналістиці безпосередньо впливають на індивідуальний стиль у журналістиці та формують стандарти журналістських шкіл [Войніцький, 2022]. Для подальшого написання роботи та вивчення авторсько-індивідуальних стилів журналістів та особливостей кожної з журналістських шкіл, важливо зрозуміти та виділити основні характеристики та особливості поняття індивідуальний стиль у журналістиці [Войніцький, 2022].

Поняття індивідуальний стиль у журналістиці предмет дослідження багатьох людей, які вивчають сучасні напрями у журналістській діяльності. Воно вивчається та описується у різних книгах, статтях та матеріалах, спрямованих на навчання студентів факультетів журналістики та суміжних з нею спеціальностей. Як правило, для розгляду цього поняття автори використовують особу якогось конкретного журналіста, щоб на прикладі його роботи, текстів та ефірів зробити комплексний аналіз особливостей індивідуального стилю журналіста. Важливо зауважити, що особлива увага приділяється аналізу власних текстових матеріалів, які журналіст створює самостійно та за якими він працює надалі. Примітно, що у вивченні текстів журналіста увага звертається на лінгвістичні особливості, такі як використання метафор, оборотів та інших частин мови, які формують особливу подачу

інформації конкретного журналіста і, отже, є складовими його індивідуального стилю [Іванов & Штурхецький, 2012].

Вивчення метафоричних основ терміноутворення у когнітивному аспекті журналістики може бути продуктивним з погляду виділення комунікативних особливостей працівника цієї сфери діяльності. Терміни-метафори активно стимулюють наукову думку, імплікуючи різноманітність та непередбачуваність її ходу на основі специфіки ознак перенесення, що неминуче відбивається на термінології, яку журналіст поміщає у свої тексти та формує лінгвістичну концепцію, властиву його індивідуальному стилю [Войніцький, 2022].

Оскільки лінгвістичний аспект, що виражається в текстах журналіста, є лише однією з багатьох складових поняття індивідуальний стиль у журналістиці, важливо скористатися науковими дослідженнями, в яких вже вивчалось це поняття та виділити основні особливості та аспекти індивідуального стилю журналіста. Як одну з таких наукових праць важливо розглянути статтю «Особливості індивідуального стилю журналіста Х. Камалова» П. А. Лекова, яка була написана у 2018 році [Войніцький, 2022]. У ній докладно розбираються особливості роботи Камалова та його індивідуальний стиль. При цьому особливий акцент робиться на аналізі і характеристиці його журналістських текстів. Як пише П. А. Лекова [2018], «як прояв індивідуального стилю аналізуються мовні та композиційно-стилістичні особливості текстів Х. Камалова. Обґрунтовується дискурсивний характер журналістської діяльності, доводиться, що вироблені автором стратегії на аудиторію відповідають цілям і завданням опозиційного політичного дискурсу» [с. 79].

З цього слід зробити висновок, що в індивідуальному стилі журналіста тексти не лише формують загальний інформаційний посил, а й визначають ідеологічний напрямок діяльності журналіста. Мовленнєва діяльність журналіста, яка буде розглянута в наступному параграфі, при цьому виступає важливим фактором у донесенні текстів до аудиторії.

Звідси з'являється другий фактор журналістської професії, що визначає індивідуальний стиль журналіста на рівні з його текстами. Мовленнєва діяльність спрямована на конвертацію написаних на папері слів у повідомлення для аудиторії, які мають певну мету [Войніцький, 2022]. Мовленнєва діяльність може бути спрямована виключно на інформування аудиторії про певні події [Weeks, 2022]. Важливо підкреслити, що саме така мовленнєва діяльність, виражена в нейтральності передачі повідомлення, вважається найвищим рівнем професіоналізму в журналістиці, коли журналіст не займає позиції стосовно того, що він говорить, а лише викладає факти. При цьому вплив на його індивідуальний стиль буде непрямим. Це означає, що індивідуальний стиль формуватиметься завдяки репутації журналіста, його професіоналізму, а не на конкретних мовленнєвих прийомах при трансляванні інформації.

У своїй статті П. А. Лекова [2018] виділяє особливості мовленнєвої діяльності Камалова як ті, які спрямовані на вплив на аудиторію, як опозиційний політичний медіадискурс. Отже, як сам текст, а й його транслявання за допомогою мовленнєвої діяльності журналіста визначають напрям діяльності та індивідуальний стиль журналіста, його амплуа [Feleki, 2018]. Відповідно до статті «Значення мовленнєвої діяльності у професії журналіста» Н. В. Прокопенко, «професії типу “людина-людина”, спрямовані вивчення людей і соціуму, несуть у собі високий рівень мовленнєвої відповідальності» [с. 1]. При цьому автор не тільки відносить журналістику до такого типу професії, але також наводить думку Євгена Олександровича Клімова, який вказує на той факт, що такі професії вимагають «особистісних якостей, що сприяють успішній взаємодії між індивідами, розумінню один одного та ефективному впливу на людей» [Прокопенко, 2017].

Отже, важливо зробити висновок щодо того, що мовленнєва діяльність у контексті індивідуального стилю журналіста безпосередньо впливає на його переконливість та комунікацію з аудиторією [Войніцький, 2022]. При цьому прикметно, що на такий вид діяльності журналіста впливатиме не лише його рівень професіоналізму, освіченості та інших особистих якостей, а й

спеціалізація його професійної діяльності [Прокопенко, 2017]. Від того, в яких жанрах працює журналіст, чи то ведучий програми новин, чи ведучий студійної телевізійної передачі, стрім шоу, значним чином залежатиме його мовленнєва діяльність [Гаврош, 2014]. Виходячи з цього, у другому розділі роботи, при порівнянні індивідуальних стилів журналістів, вкрай важливо буде перш за все визначити жанри, в яких працював кожен із обраних для дослідження журналістів [Войніцький, 2022].

Оскільки основним фактором у компаративному аспекті роботи при співставному порівнянні індивідуальних стилів журналістів та розгляду впливу на їхню діяльність журналістських шкіл є їх журналістські тексти, і, зокрема, їх фактологічна наповненість, буде більш детально розглянуто поняття тексту для роботи журналіста та формування його індивідуального жанру [Ніколс, 2020]. Як згадано раніше, на сьогоднішній день журналістика являє собою сплановану роботу багатьох людей, з використанням сучасних технологій та останніх досягнень у медіапросторі. Для підтримки грамотного функціонування цієї системи потрібна велика кількість людей, кожен з яких має свої обов'язки та працює на кінцевий журналістський продукт [Гаврош, 2014].

Отже, важливо наголосити, що, на відміну від авторських текстів публіцистів, у журналістській професії тексти є радше колективними. Автор медіа тексту, журналіст, транслюватиме позицію всього колективу, що ставить під сумнів присутність у його текстах яскраво вираженого індивідуального стилю [Войніцький, 2022]. Сучасному журналісту, який бажає виявляти свій індивідуальний стиль у журналістських текстах, доводиться лавірувати між колективним і виключно особистим у змісті своїх текстів [Войніцький, 2022]. Детально цю проблему у своїх роботах описує І. В. Анненкова. Згідно з її дослідженнями, «сьогодні, з одного боку, очевидна персоналізація журналістського тексту, а з іншого боку, помітна мінімізація власне авторського початку у структурі медіа тексту, яка виявляється зокрема в актуалізації прийому «мовленнєвої маски»» [Анненкова, 2017].

Прикметно також, що журналісти, обрані для порівняльного зіставлення у роботі, здійснювали свої діяльності з кінця століть у розвитку технологій. На момент написання роботи, журналістам Стівену Кінгу, Володимиру Познеру, Олександру Невзорову та Андрію Куликову було 75, 88, 64 та 65 років відповідно. Хантер Сток Томпсон помер 20 лютого 2005 року. Їхня діяльність як професійних журналістів налічує десятки років у кожного. На їхню журналістську роботу різною мірою впливала значна кількість факторів, подій та людей.

Отже, питання про ступінь власного авторства та/або колективності текстів журналістів також розглядатиметься при порівнянні індивідуальних стилів журналістів у другому розділі дослідження. Як стверджують Вировцева та Ісакова [2017] у статті «Формування авторського стилю журналіста в процесі навчання»: «кожна епоха формує свій тип автора, а вже він визначає не лише стиль конкретних текстів, а й стиль епохи» [с. 3]. Журналісти, обрані для порівняння, є яскравими представниками свого часу. Вивчення особливостей їх авторських текстів, вплив на них колективного аспекту, а також нових медіатехнологій будуть важливими факторами у контексті розгляду та порівняння їх індивідуальних стилів.

Якщо давати пряме визначення індивідуального стилю журналіста, варто звернутися до книги «Основи творчої діяльності журналіста» Максима Миколайовича Кима [2021]. У ньому автор аналізує роботу професійного журналіста з погляду власного стилю. Відповідно до Кима [2021], «як показав наш аналіз, кожен професіонал виробляє свої методи роботи, прийоми збору інформації, стиль подачі матеріалу, використання тих чи інших художньо-виразних засобів і т.д., виходячи зі своїх індивідуальних особливостей» [с. 391]. При цьому важливо відзначити, що не тільки творчі здібності журналіста впливають на підсумок його роботи, але також завдання, що стоять перед ним, і складність відображуваного об'єкта [Ким, 2021].

Такий висновок важливий для теми роботи, оскільки слід зазначити, що обрані для аналізу журналісти є професіоналами в професії журналіста. Максим

Миколайович Ким наголошує, що індивідуальний стиль журналіста є тією складовою його професійної діяльності, за якою його пізнає та ідентифікує аудиторія [Ким, 2021]. У цьому особливу увагу формуванні індивідуального стилю журналіста відіграють його тексти. У попередньому абзаці вказувалося на те, який вплив має колективна складова текстів журналіста. Тут же розглядатимуться інші фактори впливу – загальноприйняті стандарти написання журналістських текстів. Відомо, що у світі існують певні правила, після відхилення від яких людина сприйматиметься в суспільстві не як нормальна [Гаврош, 2014]. Оскільки такі відхилення є рідкістю, люди, які їх роблять, можуть вважатися небезпечними та їх не будуть розуміти. Таку концепцію устрою світу можна перенести в площину журналістських текстів, особливо коли йдеться про прояв індивідуального стилю журналіста.

У книзі «Основи творчої діяльності журналіста» Ким також торкається таких нормативів та стандартів у написанні журналістських текстів. У книзі автор каже, що «процес редагування початкового тексту є як осмислення мовного матеріалу, а й всебічну його обробку з погляду мовленнєвої нормативності» [с. 315]. Як би журналіст не хотів виявляти особливості свого внутрішнього і транслювати аудиторії рівень своєї креативності, а також йти проти системи, існують також стандарти написання журналістських текстів, відхилення від яких сприйматиметься як непрофесіоналізм [Дирекція фестивально-виставкової діяльності, 2006]. Для наповнення тексту важливу роль відіграють такі фактори, як ідейно-змістовні, композиційні та лексико-стилістичні особливості «творів» автора [Амзін, 2022]. Як би журналісту не хотілося б використовувати значну кількість художньо-публіцистичних засобів для прояву свого авторського стилю та впливу на аудиторію, ці стандарти значно стримують його. Для проведення дослідження та, зокрема, порівняння індивідуальних стилів журналістів, важливо буде розглянути вплив стандартів у написанні журналістських текстів [Войніцький, 2022].

Важливим аспектом індивідуального стилю журналіста є також співвідношення його професійної діяльності з його особистістю та

особливостями характеру [Гаврош, 2014]. Особливу увагу варто приділити цьому питанню, оскільки, вивчивши його докладно, можна зробити певні висновки щодо того, чи щирий журналіст у своїй професійній діяльності, чи є його тексти авторськими та наскільки він незалежний від зовнішніх факторів та інших людей, які мають певний вплив на інформаційний потік [Войніцький, 2022]. Серед останніх можуть бути олігархи та впливові політики. Прикладів таких випадків у значній кількості можна знайти на пострадянському просторі й в Україні, коли багато каналів контролюються впливовими людьми та транслюють контент, який грає на користь їхнім інтересам.

Отже, індивідуальний стиль журналіста за таких умов обмежується ще більше. Для того, щоб простежити такий вплив на журналіста, важливо буде визначити, чи існують відмінності між тим, як він здійснює свою професійну діяльність, яким чином журналіст працює і, що найважливіше, яким є зміст його текстів, а також тим, як журналіст живе «поза» камер та телевізійних студій» [Іванов & Штурхецький, 2012]. Слід відповісти на запитання: чи не розходяться дії та риторика журналіста під час ефіру з тими, що він демонструє у звичайному житті. Це питання докладніше вивчалось у книзі «Журналісти ХХ століття: люди і долі» авторства ОЛМА Медиа Групп. Особливий інтерес представляє вивчення у книзі питань залежності головного редактора від зовнішніх обставин у професії та того, який рівень свободи дій він має у реальному житті. Як зазначено в книзі Журналісти ХХ століття: люди і долі [2003], «у реальному житті ми маємо, як правило, стільки свободи, скільки можемо чи здатні на себе взяти. Тут усе залежить від персональних якостей особистості головного редактора – характеру, волі, терпіння, щоб протистояти звичному послуху» [с. 486]. Таку ж аналогію автор проводить із діяльністю журналіста. Різниця між проявом особистісних якостей та власного, незалежного мислення у професії сильно обмежується, порівняно із ситуацією в реальному житті.

Як висновок слід підкреслити, що вплив зовнішніх факторів, які були описані в цьому абзаці, є ще однією перешкодою для журналіста, на шляху до

прояву його індивідуального стилю. Порівняння аспектів професійної роботи журналіста, його авторського образу, мовленнєвої діяльності, а також змісту його текстів з тим, як він веде звичайне життя і проводить вільний від роботи час, будуть корисними для порівняльної характеристики журналістів у другому розділі цієї роботи [Іванов & Штурхецький, 2012]. Крім цього, таке порівняння дасть зрозуміти, чи справді українська журналістика переймає класичні стандарти західної школи журналістики та стає більш незалежною, демократичною та об'єктивною [Гаврош, 2014]. Або ж, сучасна українська журналістика є прикладом вдалої мімікрії, де зберігаються «стандарти» радянської школи.

Для кращого розгляду аспектів індивідуального стилю журналіста, продовжуючи тему мовленнєвої діяльності, важливо торкнутися такого поняття, як мовленнєва поведінка журналіста. Мовленнєва поведінка притаманна журналісту для висловлення власних думок шляхом вибору слів, побудови певних фраз [Іванов & Штурхецький, 2012]. При цьому важливо зауважити, що особливу роль відіграють також особливості міміки, жестикуляції та пози журналіста [Іванов, 2014]. Аналізуючи всі ці складові, можна отримати певні висновки про авторський, індивідуальний стиль журналістів, що розглядаються в роботі.

Мовленнєва поведінка є не тільки способом вираження журналістського тексту, але також може доповнювати його транслювання для аудиторії завдяки перерахованим вище способам. Як приклад дослідження поведінки журналіста буде корисно розглянути роботу «Мовленнєва поведінка В. В. Познера в авторській програмі «Познер» автором якої є Софія Миколаївна Тараканова. Крім того, особливу вагу варто приділити циклу документальних передач «Одноповерхова Америка». У ньому автор розглядає поняття мовної поведінки журналіста з прикладу діяльності Володимира Познера, який також обраним для порівняльного аналізу індивідуальних стилів журналістів даної роботи.

Особливий інтерес представляє типологізація мовної поведінки журналіста, яку Тараканова визначає перед характеристикою мовленнєвої

поведінки Познера. Системники – характерно особливо ретельне ставлення до підготовки мовного висловлювання, Мислителі – характерні несподівані рішення та нерідко парадоксальний погляд на події, Поети – перевагою є багатий словниковий запас та розвинене почуття мови, а також Вожді – люди, що надихають натовп за допомогою гарної аргументації та показових прикладів [Тараканова, 2016]. Така типологізація буде корисною для визначення мовної діяльності та поведінки журналістів у контексті їх індивідуального стилю.

Наступним важливим аспектом, який Тараканова розглядає у своєму авторефераті, є мовленнєве спілкування, що є важливим у професії журналіста. Часто ситуації, які виникають або за заздалегідь підготовленим сценарієм журналістського продукту, або абсолютно спонтанно в процесі ефіру, вимагають від журналіста спілкування з героєм свого сюжету. Тараканова визначає стратегічні елементи мовного спілкування журналіста. До них належать такі, як вибір мети, ситуації спілкування, партнерів, предмета мови та умов спілкування [Тараканова, 2016]. При цьому, згідно з Таракановою [2016], «основними комунікативними якостями є: нормативність, точність, логічність, ясність та доступність» [с. 5]. Особливості мовної поведінки, її типологізація, а також стратегічні елементи спілкування будуть використані в порівнянні індивідуальних стилів журналістів Хантера Томпсона, Стівена Кінга, Володимира Познера, Олександра Невзорова та Андрія Куликова.

Виділені в попередніх параграфах фактори щодо важливості текстів та мовної діяльності журналіста у формуванні його індивідуального стилю дозволяють визначити параметр, за яким відбуватиметься порівняння між обраними для дослідження журналістами, Хантером Томпсоном, Стівеном Кінгом, Володимиром Познером, Олександром Невзоровим, а також Андрієм Куликовим [Войніцький, 2022]. Важливим елементом, який є у текстах журналістів, є їх фактологічна наповненість. Оскільки фактологічне наповнення є одним із складових журналістського тексту, важливо визначити, як текст впливає індивідуальний стиль у журналістиці [Іванов & Штурхецький, 2012]. Для відповіді на це питання варто розглянути те, як поняття стиль

вивчається в книзі «Стилістика та літературне редагування» [2022] Тетяни Матвєєвої. Відповідно до матеріалів із цієї книжки, «стиль пов'язаний з діяльністю людини, відбиває зміст і характер самої діяльності як процесу чи характер ознак у продуктах діяльності – текстах» [с. 14]. При цьому важливо зауважити, що під стилем також мається на увазі характерологічна ознака своєрідності творчої діяльності журналістики. Тим самим можна зробити висновок щодо того, що саме текст журналіста відіграє одну з ключових ролей у створенні його власного стилю і характеризує його за рівнем професіоналізму.

Визначивши важливість тексту та мовної діяльності журналіста, слід розглянути місце фактологічного наповнення в них та його вплив на формування індивідуального стилю журналіста [Іванов & Штурхецький, 2012]. Насамперед необхідно розглянути поняття факту. Згідно Матвєєвої [2022], «факт – це одиниця знань, початковий ступінь пізнавальної та аналітичної діяльності. Це подія чи явище дійсне, реально існуюче, усе, що сталося насправді» [с. 15]. З цього випливає, що наявність фактологічного наповнення в текстах журналістів говорить про близькість їх текстів до реальних, невігаданих подій і характеризує журналістів як професіоналів.

Для проведення дослідження даної дипломної роботи, що полягає у компаративному аспекті обраних журналістів та порівнянні їх у контексті різних журналістських шкіл, дослідження фактологічного наповнення у їхніх текстах відіграє важливу роль у досягненні очікуваного результату [Ніколс, 2020]. Так, наприклад, досліджуючи особливості фактажу в текстах журналістів, можна буде відповісти на запитання щодо їхнього амплуа; чи є журналіст пропагандистом, який дуже рідко використовує реальні факти у своїх текстах, чи тексти журналіста наповнені фактологією і, отже, характеризують його як того, хто хоче висвітлювати реальні, правдиві події [Войніцький, 2022]. У другому розділі роботи, при порівнянні фактологічної наповненості текстів журналістів щодо двох подій, які висвітлювалися кожною

з них, будуть детально розглянуті особливості фактажу, та різні аспекти застосування їх у текстах журналістів.

Оскільки сучасна журналістська діяльність часто є заздалегідь підготовленим продуктом, перш ніж бути донесеною до аудиторії, тексти, які журналісти використовують у своїй роботі, також заготовлені за певними сценаріями. Як зазначає П. Лекова [2018], «цей процес характеризується дисперсією, масовізацією мовного стандарту засобів, підбором доступних і неоригінальних мовних одиниць» [с. 80]. Цей факт є доказом того, що сучасному журналісту важко виявляти свій індивідуальний стиль.

Важливо також наголосити, що сценарії з формування текстів та їх використання часто формують працівники сфери журналістики, які займають посадові позиції вище, ніж сам журналіст. Згідно зі Сосновською А. [2022], «професіоналізм у журналістиці, на думку багатьох наших респондентів, це, перш за все, індивідуальний авторський стиль, який виробляють і яким опановують не всі» [с. 29].

Проте, більш незалежні журналісти, які, як правило, працюють у професії значну кількість років і заслужили певний рівень довіри та поваги, можуть писати тексти без узгодження із загальним сценарієм. Як приклади таких більш незалежних журналістів, можна навести тих, діяльність та індивідуальний стиль яких будуть досліджуватися в роботі. Серед них такі, як Хантер Томпсон, Володимир Познер, Олександр Невзоров та Стівен Кінг. Завдяки певній «вазі» у професії журналіста ці професіонали були чи є незалежнішими і, внаслідок чого, мали чи мають можливість краще демонструвати свій індивідуальний стиль [Войніцький, 2022].

З цього випливає певний парадокс: журналісти-новачки-початківці, які тільки недавно прийшли в професію, пов'язані по руках і ногах безліччю факторів, які обмежують їх самостійність. Їм необхідно узгоджувати практично всі свої роботи, у тому числі тексти, з багатьма людьми на майданчику. У результаті виходить така ситуація, коли молоді журналісти, яких ніхто ще не знає, відчувають гостру потребу у прояві себе та своїх індивідуальних

особливостей у професії для формування свого власного стилю та пізнаваності з боку аудиторії [Іванов & Штурхецький, 2012]. Проте вони сильно обмежені в цьому прагненні через вищезгаданий фактор. З іншого боку, професіонали, індивідуальний стиль яких і так відомий значній частині аудиторії, мають багато можливостей для його прояву.

1.2. Журналістська школа: характерні риси, етапи формування та спроба історичного і змістовного порівняння

У роботі, використовуючи дані, отримані після порівняння індивідуальних стилів журналістів, розглядатимуться особливості шкіл журналістики Заходу, України, а також ситуація, що склалася загалом на просторі деяких країн, з якими Україна межує. Завдяки розгляду індивідуальних стилів журналістів Хантера Томпсона та Стівена Кінга як представників західної школи журналістики, Володимира Познера, як журналіста, який володіє стандартами як західної, так і радянської школи журналістики, а також журналіста Олександра Невзорова та українського журналіста Андрія Куликова, можна буде виділити характерні особливості, які притаманні школам журналістики, до яких належить кожен із цих журналістів.

Порівняльна характеристика різних шкіл журналістики дозволить детальніше розглянути ситуацію, що склалася у сфері журналістики в Україні, виділити аспекти, та основні напрямки. Для кращого розуміння визначення школи журналістики та розгляду деяких ключових властивостей, властивих йому, буде присвячена наступна частина теоретичного розподілу роботи.

Даючи визначення журналістській школі, важливо звернутися до літературних джерел, у яких розглядається цей термін. Л. Коханова та О. Калмиков визначають журналістську школу як інститут, який відповідає за те, щоб журналіст мав необхідний набір знань, умінь та навичок, що відображається в державному освітньому стандарті країни в якій він працює [Коханова & Калмиков, 2022]. Важливо зауважити, що основи цих стандартів визначаються державними органами, фахівцями, компетентними вченими та

викладачами галузі [Гаврош, 2014]. Отже, необхідно наголосити, що журналістська школа має на увазі наявність у журналіста певних знань та володіння конкретними навичками для ведення професійної журналістської діяльності.

Критично важливо усвідомлювати той факт, що навіть якщо країна має фундаментальні засади підготовки журналістів в університетських стінах, де викладачі серйозно ставляться до всіх правил та аспектів класичної журналістики, то поза стінами університету можуть діяти зовсім інші правила. У деяких пострадянських країнах, наприклад, є якісна школа журналістики на рівні вищих навчальних закладів [Крупський, 1995]. Проте, в цих країнах прийнято вважати, що їх стандартів школи журналістики зовсім немає, оскільки на процеси впливають різні структури, в тому числі й політичні, і нівелюють усі стандарти професії, яким навчають у вузах. Цей аспект буде дуже важливим при порівнянні індивідуальних стилів обраних для дослідження журналістів та визначення ступеня впливу журналістських шкіл та держави на їхню діяльність.

При розгляді поняття журналістська школа важливо розуміти, що свій початок вона бере з освіти молодих журналістів. У цьому контексті слово «школа» варто розуміти буквально. Від того, які стандарти журналістики викладаються в університетах та інших навчальних закладах, які готують журналістів, залежатиме загальна ситуація та цінності у журналістській професії країни загалом. Професійна школа журналістики готує фахівців відповідно до вимог, які пред'являють до журналізму соціум, держава та професійна спільнота [Коханова & Калмиков, 2022]. З цього випливає висновок, що сучасна журналістика сильно схильна до середовища, в якому вона знаходиться [Крупський, 1995]. Від того, які події відбуваються в країні та світі, багато залежатиме у професійній діяльності журналіста. Вищі навчальні заклади при цьому намагаються підтримувати класичні стандарти журналістики.

У книзі «Основи теорії журналістики» Людмили Коханової та Олександра Калмикова [2022] говориться, що «перебуваючи у заданих

параметрах, вузи шукають власні рішення теоретичних та організаційно-методичних питань та пропонують свої авторські підходи до освоєння журналістської дійсності» [с. 436]. Отже, за наявності такої можливості, для оцінки західної, української школи журналістики, а також шкіл деяких країн пострадянського простору, буде важливо звертати увагу на стандарти у вищій освіті цих країн, спрямовану на навчання журналістів.

При розгляді попередніх аспектів поняття школи журналістики, таких як викладання класичних стандартів журналістики у вищих навчальних закладах, та відмінність із журналістикою за межами вузів, виникає ще один фактор, який необхідно враховувати при характеристиці поняття школа журналістики [Крупський, 1995]. Як було сказано раніше, значний вплив на професійну діяльність журналіста має середовище, в якому він перебуває, суспільство і, що важливо, держава [Гаврош, 2014]. Виходячи з цього, важливо наголосити, що залежно від типу школи журналістики, чи це західна школа, українська чи школи журналістики пострадянських країн, буде певний вплив на цю професію з боку поглядів, які домінують у суспільстві, чи політичного режиму країни, чи є він демократією чи автократією та багато іншого [Гаврош, 2014]. У цьому зв'язку цінності, які формують суспільство в країні в цілому, будуть переходити і в площину журналістики. Як приклад, варто наголосити, що в країнах заходу, таких як Сполучені Штати Америки, Канада, країни Західної Європи, такі як Великобританія, Франція та інші, певні цінності позитивно впливають на професійну діяльність журналіста. Серед них можна виділити, наприклад, те, що в цих країнах цінується життя кожної людини, що значною мірою відбивається на стандартах безпеки журналіста.

Закони та правила, які діють у суспільстві сприяють заощадженню життя кожного громадянина країни. Отже, це буде стосуватися і журналістів. Створені для цієї професії умови в західних країнах підтримують рівень безпеки для роботи журналіста та визначають відповідні стандарти з метою мінімізації ризику під час виконання професійних обов'язків [Ніколс, 2020].

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи важливо було виділити характерні особливості індивідуального стилю журналіста для подальшого написання другого розділу. Завдяки вивченню певних джерел, таких як академічні навчальні матеріали, книги, статті та журнали, а також наукові роботи людей, які також вивчали тему індивідуального стилю у роботі журналіста, було надано характеристику індивідуального стилю та вироблено розуміння щодо важливості цього аспекту у професійній діяльності журналіста. Крім цього, були визначені виклики, недоліки та переваги ситуації, що склалася в галузі журналістики та їх вплив на можливість прояву індивідуального стилю журналіста. Серед аспектів були розглянуті такі, як вплив нових технологій, колективізація та інші.

Отримані дані активно використовуватимуться не лише при порівнянні індивідуальних стилів журналістів у другому розділі, але також при розгляді питання про вплив класичних стандартів західної школи журналістики на сучасну українську журналістику та виділення аспектів різних журналістських шкіл у сучасній ситуації, що склалася у світі.

Вибрані аспекти авторсько-індивідуального стилю були вивчені на основі наукових праць та літератури, що допомогло краще зрозуміти особливості кожного з них. Крім цього, у першому розділі роботи було розглянуто особливості журналістських шкіл. Стадії їх формування, впливу на журналістику та інші фактори, які будуть важливими при визначенні стану кожної зі шкіл на сьогоднішній день та їхнього впливу один на одну.

РОЗДІЛ 2
ЖУРНАЛІСТСЬКИЙ СТИЛЬ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО АСПЕКТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ
(НА ПРИКЛАДІ Х. ТОМПСОНА, С. КІНГА, В. ПОЗНЕРА,
О. НЕВЗОРОВА ТА А. КУЛІКОВА)

У першому розділі, який є теоретичним, були визначені основні аспекти індивідуального стилю журналіста. Серед них були виділені авторські тексти журналістів, їх лінгвістичні, композиційно-стилістичні, ідейно-змістовні риси, фактологічне наповнення та інше. Також особливу увагу було приділено розгляду аспекту колективізації журналістського тексту, а також прийому мовленнєвої маски. Крім цього, було розглянуто особливості комунікативної діяльності. Її складовими є вироблена автором стратегія на аудиторію, стиль подачі матеріалу, використання художньо-виразних засобів під час комунікації, а також спосіб взаємодії журналіста з головними героями журналістського сюжету та гостями.

Іншим аспектом індивідуального стилю журналіста, який було розглянуто у теоретичному розділі роботи, є мовленнєва діяльність, яку можна визначити як спосіб, який журналіст використовує для інформування своєї аудиторії про якусь подію. За такими критеріями, чи займає і журналіст будь-яку ідеологічну позицію при передачі інформації, чи дотримується високого рівня мовної відповідальності, наскільки переконливо взаємодіє з аудиторією, визначається його мовна діяльність. До того ж, у порівнянні індивідуальних стилів журналістів Хантера Томпсона, Стівена Кінга, Володимира Познера, Олександра Невзорова, а також Андрія Кулікова, наскільки можна буде розглянуто метод збору інформації, які ці журналісти використовують у своїй роботі.

Всі ці аспекти індивідуального стилю журналіста дозволять зрозуміти особливості роботи обраних для дослідження журналістів, що буде важливо для розуміння професійної діяльності журналіста та написання другого розділу

роботи, складовою частиною якої також буде розгляд деяких особливостей журналістських шкіл.

Як основна база для порівняння аспектів індивідуальних стилів журналістів було обрано дві події. Серед основних критеріїв вибору події була її значимість для світового співтовариства. Подія мала широко висвітлюватися світовими ЗМІ і представляти собою предмет вивчення того, яким чином воно висвітлювалося різними засобами масової інформації різних країн світу. Крім цього, були визначені часові межі, коли могли відбуватися обрані події. Основним критерієм при цьому було те, щоб усі п'ять обраних для дослідження журналістів висвітлювали подію як чинні журналісти. Отже, як тимчасові рамки обраних подій були встановлені роки з 1990 по 2015 роки. Ще одним критерієм при виборі подій була їхня географічна приналежність. Оскільки в роботі розглядаються журналісти, які стосуються трьох типів журналістських шкіл, західної, української та школи інших пострадянських країн, то й події були підібрані відповідним чином. Одна з них мала статися на території країн Заходу, друга – бути пов'язана, зокрема, з Україною та деякими з країн колишнього Радянського Союзу.

Отже, подіями, які були обрані для порівняльного зіставлення індивідуальних стилів журналістів, є трагедія з Баштами Близнюками в Нью-Йорку, що сталася 11 вересня 2001 року, а також пандемія Коронавірусу COVID-19, що почалася на початку 2020 року. Більш детальний опис цих подій, а також їх значущість для міжнародних процесів та засобів масової інформації буде описано пізніше у цьому розділі роботи.

Перед тим, як перейти до характеристики та порівняння індивідуальних стилів журналістів через призму їх висвітлення обраних для дослідження подій, важливо визначити жанри, в яких обрані журналісти працювали, їх амплуа, вплив життєвого досвіду та віку на професійну діяльність, а також репутацію журналіста.

2.1. Історико-культурний контекст в аспекті формування та впливу на професійну діяльність (на прикладі Х. Томпсона, С. Кінга, В. Познера, О. Невзорова та А. Кулікова)

Хантер Томпсон є одним із найзначніших постатей в історії американської журналістики. Він не тільки відомий завдяки особливому стилю подачі інформації, що називається гонзо-журналістикою, але також написав значну кількість книг, що дозволяє ставитися до нього не лише як журналіста, але також як письменника. Томпсон народився 18 липня 1937 року в Луїсвіллі, штат Кентуккі, США [Usher, 2020]. Після того, як майбутній журналіст відслужив в армії, він влаштувався працювати у місцевій газеті. Вже тоді почав виявлятися індивідуальний стиль Томпсона, коли він активно став критикувати ситуацію в армії США та її керівництво. У 1963, Джеймс Сілберман, який працював редактором у Random House, був одним із перших працівників сфери журналістики, який помітив талант Томпсона щодо нестандартного мислення в написанні текстів [Usher, 2020]. У книзі *Gonzo: The Life Of Hunter S. Thompson* багато людей, які мали відношення до Томпсона і співпрацювали з ним, висловлюють свою думку про цю людину [Usher, 2020]. Сілберман зауважує, що Хантер Томпсон був зацікавлений у результаті своєї роботи і вже тоді був окремим «окремим» журналістом, не схожим на інших. Згідно Wenner та Seymour [2008], «я зацікавився Хантером оскільки він написав ту дуже гарну річ у The Nation про ангелів, та річ виявилася приголомшливою. Він тоді ще повністю не розкрив його власний голос, проте вже був поза стандартами журналістики» [с. 285].

Як жанри, в яких Томпсон встиг попрацювати за свою кар'єру журналіста, були такі, як кореспонденція та репортаж. Він також активно писав статті, оповідання та нариси на різні теми і намагався знайти свій власний стиль написання. Для цього він часто звертався до таких авторів, як Ернест Хемінгуей та Скотт Фіцджеральд [Usher, 2020]. Крім цього, журналіст активно писав різні спортивні колонки та огляди.

Стівен Кінг є американським письменником. Його основним жанром у написанні літературних творів є жахи, трилер та фантастика. Хоча Кінг не є професійним журналістом, він представляє особливий інтерес у написанні роботи з погляду вивчення американської школи журналістики та свободи слова у ній [Usher, 2020]. У своїх літературних творах Кінг часто робить певні приховані посилання на реальні події і, за допомогою цього, робить певні коментарі та висловлює своє ставлення до них. Кінг народився 21 вересня 1947 року в Портленді, США, і на момент написання роботи йому виповнилося 75 років [Usher, 2020]. Серед його творів варто виділити такі, як «It», «The Shining», «Fairy Tale» та «Carrie». Більше того, Стівен Кінг анонсував, що збирається написати книгу, присвячену трагедії 11 вересня 2001 року, яка була обрана як одна з подій для написання роботи.

Володимир Познер був обраний як журналіст для дослідження індивідуальних стилів з тієї причини, що на різних етапах своєї журналістської діяльності, Познер мав пряме відношення до різних шкіл журналістики [Познер, 2022]. Важливо наголосити, що цей журналіст працював як за стандартами західної та радянської школами журналістики, так і пострадянською [Познер, 2022]. У зв'язку з цим важливо розглянути особливості його авторського стилю. Володимир Познер народився 1 квітня 1934 року у Парижі, Франція [Познер, 2022]. Його біографія не лише дозволила журналісту вивчити кілька іноземних мов, а саме французьку, англійську, російську та частково німецьку, але й заклала певну базу для професійної діяльності журналіста. Як один з основних жанрів, на основі якого буде досліджено індивідуальний стиль Володимира Познера, буде жанр інтерв'ю. Крім цього, особлива увага буде приділятися вивченню прояву авторського стилю Познера у його програмах, таких як «Одноповерхова Америка» [Познер, 2022].

Олександр Невзоров не веде професійну журналістську діяльність на момент написання роботи. Тим не менш, він залишається активною публічною особистістю завдяки постійним публікаціям нових відео-матеріалів як на

власному каналі YouTube, так і завдяки участі в різних рубриках на запрошення [Лекова, 2018]. Індивідуальним стиль Невзорова цікавий дослідженням пострадянської школи журналістики тим, що йому властива манера вкрай різко висловлюватися щодо різного виду подій. У роки піку своєї популярності, коли Невзоров професійно займався журналістикою та працював на телевізійному каналі, особливу популярність принесла йому програма «600 секунд» [Лекова, 2018]. Був репортером і телеведучим, при цьому важливо наголосити на тому, що певні особливості індивідуального стилю, який аудиторія має можливість спостерігати сьогодні, почали виявлятися у Невзорова ще в радянський період його діяльності. Олександр Невзоров народився 3 серпня 1958 року і на момент написання роботи йому виповнилося 64 роки [Лекова, 2018].

Андрій Куликов є представником як радянської, так і української школи журналістики. Проте на момент написання роботи журналіст активно впливає на формування саме української журналістської школи та розгляд його індивідуального стилю дати значну кількість даних щодо визначення особливостей журналістики в Україні. Крім цього, важливо наголосити, що Андрій Куликов є головою комісії з журналістської етики України [Піка, 2022]. Він народився 27 вересня 1957 року у Києві та на момент написання роботи журналісту було 65 років [Піка, 2022]. Крім журналіста, Куликова можна також охарактеризувати як редактора, радіоведучого та телеведучого [Піка, 2022].

Події, які ми обрали як фонові для вивчення індивідуальної манери зазначених авторів, мають екзистенційне за потужністю впливу на аудиторію значення, відтак їх висвітлення, на нашу думку, повною мірою відобразить характерні риси професійного й ідеологічного журналістського погляду вказаних авторів.

Теракт, який стався 11 вересня 2001 року у Сполучених Штатах Америки є одним з найбільших за кількістю жертв за всю історію людства і найбільшим в історії США. Важливо зауважити, що для дослідження в контексті порівняння індивідуальних стилів журналістів та визначення особливостей журналістських шкіл було обрано атаки на вежі-близнюки у місті Нью-Йорк, а не всі теракти,

що сталися того дня. Ця подія отримала моментальну реакцію всього світового співтовариства, а американські громадяни тривалий час перебували у стані шоку. Два літаки врізалися у два хмарочоси Світового Торгового Центру в Нью-Йорку, після чого хмарочоси, відомі також як Башти-близнюки, були охоплені пожежею і, в результаті, обрушилися. Оскільки подія стала однією з найрезонансніших за останні кілька десятиліть, вона має певну цінність для дослідження завдяки тому, що висвітлювалося всіма журналістами, обраними для написання роботи. Отже, на основі різних аспектів та нюансів, які Томпсон, Кінг, Познер, Невзоров, а також Куликов використовували у своїх коментарях, журналістських роботах та сюжетах щодо трагедії 11 вересня, буде можливо визначити особливості їх індивідуальних стилів.

Пандемію коронавірусу, яка розпочалася наприкінці 2019 – на початку 2020 років, була обрана для дослідження з кількох причин. По-перше, ця подія не лише має недавній період свого виникнення, а й триває до сьогодні. Журналісти, обрані для дослідження, по-різному висловлювалися щодо цього вірусу і всього того, що йому супроводжує; від дій держави, ЗМІ та простих людей, до можливих останніх і теорій щодо подальшого розвитку подій.

Винятком із цього став Хантер Томпсон, який помер ще задовго до початку пандемії коронавірусу. Отже, було прийнято рішення замінити цю подію для вивчення індивідуального стилю Томпсона на ту, яка сталася за роки його журналістської діяльності, а саме трагедією на Чорнобильській Атомній Електростанції 1986 року. Для вивчення індивідуальних стилів інших чотирьох журналістів пандемія COVID-19 має важливу роль, оскільки дозволяє отримати актуальні висновки та інформацію.

По-друге, через свою глобальність стає можливим дослідити індивідуальні стилі журналістів усіх країн. Це стає важливим аспектом при визначенні особливостей західної, пострадянської та української шкіл журналістики та вивчення того, як представники кожної зі шкіл реагують на одну й ту саму подію.

2.2. Індивідуальні риси текстів Х. Томпсона, С. Кінга, В. Познера, О. Невзорова та А. Кулікова: спроба порівняльного аналізу

Говорячи про метод, який Хантер Томпсон використав у висвітленні трагедії 11 вересня 2001 року, не можна не згадати загальний стиль подачі інформації, завдяки якому Томпсон став таким відомим. Поняття, яке отримало назву гонзо-журналістика, Хантер вигадав у 1970 році [Thompson, 2009]. Характерними рисами цього стилю є глибоко суб'єктивний стиль оповідання від першої особи. Загалом Хантер Томпсон був прихильником суб'єктивного стилю, про що буде сказано далі в роботі [Thompson, 2009]. Ще однією характерною рисою гонзо-журналістики є роль репортера не як неупередженого спостерігача, а як безпосереднього учасника подій, що описуються [Thompson, 2009]. Журналіст використовує свій особистий досвід і відкрито висловлює емоції. Тут важливо наголосити, що одним із головних критеріїв у визначенні індивідуальних стилів журналістів було обрано аналіз авторського тексту журналіста, його лінгвістичні особливості, такі як метафори, обороти та інші, а також композиційно-стилістичні та ідейно-змістовні особливості текстів журналіста [Thompson, 2009].

У випадку з Хантером Томпсоном та його гонзо-журналістикою, важливо наголосити, що особливістю його авторських текстів є активне використання цитат, сарказму, гумору та перебільшень. При цьому ненормативна лексика є невід'ємною рисою цього стилю в журналістиці. Роль, яку відіграли авторські тексти Хантера Томпсона в ході його висвітлення подій 11 вересня, є помітною через неординарний підхід завдяки стандартам гонзо-журналістики.

У книзі *Ancient Gonzo Wisdom: Interviews with Hunter S. Thompson* Аніта Томпсон, описується, як американський журналіст О'Regan, який брав інтерв'ю у Хантера Томпсона, розпитував його про особисті погляди на багато проблем і ситуації, що відбувалися у світі той момент [Thompson, 2009]. Оскільки Хантер відомий завдяки гонзо-журналістиці, яка раніше вже описувалася в цій роботі, особливий інтерес представляв те, яким чином Томпсон інтерпретує та коментує події світового масштабу. Він активно використовує інструментарій

гонзо-журналістики для цього. Серед питань O'Regan було також питання про трагедію 11 вересня 2001 року, що сталася у Нью-Йорку з вежами-близнюками Світового Торгового Центру [Thompson, 2009].

Журналіст цікавився, що хотів би Хантер Томпсон робити під час того, як сталася трагедія 11 вересня. Чи хотів би він бути серед десятків мільйонів людей, який дивилися за тим, що відбувається по телевізору, чи він хотів би займатися чимось іншим? [Thompson, A. 2009]. Згідно Thompson [2009], Хантер Томпсон відповів: «Це хороша точка зору, це хороше питання, і так, це скоро, чи не так? Ні, я не був би [ред. серед тих десятків мільйонів людей]. Я думаю, я б узяв Аніту і подався б у дорожню подорож. Ми б просто вийшли назовні і трохи повеселилися б. Навіщо сидіти перед телевізором та дивитися ці речі?» [с. 270]. Така позиція журналіста щодо трагедії 11 вересня коментується автором книги як дуже персональна та ідіосинкразична [Thompson, A. 2009]. Слід підкреслити, що одним із критеріїв оцінювання індивідуального стилю журналіста був аналіз щодо того, чи використовується прийом «мовленнєвої маски» при мовній діяльності журналіста. Виходячи з характеристики гонзо-журналістики, а також аналізуючи відповіді Томпсона, можна зробити висновок, що сама потреба в цьому прийомі у Томпсона відсутня.

Для подальшого розгляду того, як індивідуальний стиль Томпсона проявляється у його відношенні та коментарях щодо трагедії 11 вересня, варто звернутися до книги *Gonzo Republic: Hunter S. Thompson's America* Вільяма Стефенсона. Важливо наголосити, що Томпсон сприйняв атаку на вежі-близнюки, як початок нової війни проти невизначеного ворога [Stephenson, 2011]. Згідно зі Стефенсон В. [2011], сам Томпсон говорив, що «це буде Релігійна Війна, свого роду Християнський Джихад, сповнена релігійної ненависті і яку будуть вести релігійні фанатики з обох сторін. Осама Бен Ладен буде примітивною підставною особою» [с. 92]. При цьому слід підкреслити, що подібна реакція Томпсона на події 11 вересня була пророчою [Stephenson, 2011].

Томпсон продовжував коментувати цю трагедію у манері різкого висловлювання гонзо-журналістики, викликаючи певне невдоволення з боку деяких високопосадовців. У цьому випадку важливо розглянути умови, за яких Хантер Томпсон помер. Оскільки це було самогубство [Томпсон вистрілив собі в голову в віці 67 років], деякі джерела припустили, що це було підготовленим замовним вбивством журналіста. Серед можливих цілей називали прагнення заткнути самобутнього журналіста, щоб той не говорив зайвого про трагедію веж-близнюків. Цей випадок описується у книзі *The Illuminati in Hollywood* Марка Дайса. За Дайсом [2016], «...багато хто в суспільстві припускає, що його було вбито з метою відсторонити його від подальших висловлювань про атаки 11 вересня» [с. 139].

У книзі *Ancient Gonzo Wisdom: Interviews with Hunter S. Thompson* під час чергового інтерв'ю з Томпсоном, йому ставлять питання щодо того, що, якби він був учителем і навчав студентів журналістики, чому б він віддавав пріоритет? Після деякого роздуму Хантер Томпсон відповідав, що перш за все він звертав увагу людей на використання слова. Він би рекомендував учням читати Хемінгуея та Конрада [Thompson, 2009]. Крім цього, Томпсон навів приклади таких письменників, як Генр Філдінг і журналіста New York Times Гаррісона Салісбері [Thompson, 2009]. Журналіст підкреслює, що всі ці видатні люди писали суб'єктивні тексти, і саме тому їхнє вміння користуватися словом було на найвищому рівні. Томпсон каже, що не розуміє, чому багато хто вважає об'єктивність текстів найважливішим критерієм в оцінці роботи професійного журналіста. За Анітою Томпсон [2009]: «Якщо ви подивитеся на великих журналістів в історії, ви не побачите велику кількість об'єктивних журналістів. Я не розумію цього схиляння об'єктивності у журналістиці» [с. 46].

Отже, описаний вище підхід у професійній діяльності Хантера Томпсона, сформований стандартами гонзо-журналістики, є характерною рисою його текстів. Ознаки гонзо-журналізму, придуманого Томпсоном, простежуються, зокрема, і в його коментарях та ставленні до трагедії 11 вересня 2001 року. Певний рівень свободи та незалежності від колективу та інших факторів,

властивих його авторським текстам, підкреслює особливості західної школи журналістики, а також індивідуальний стиль Хантера Томпсона. Його прагнення до самовираження та незалежності у висловлюваннях, використання особливих композиційно-лінгвістичних прийомів та лінгвістичних особливостей сформували його пізнаваність у професії журналіста.

Не доводиться також відповідати на питання про те, чи слідував Томпсон стандартам написання журналістських текстів та правилам мовної нормативності, адже саме визначення гонзо-журналістики передбачає порушення цих нормативів і ставить за мету вираження почуттів та емоцій журналіста [Thompson, 2009].

Особливу увагу слід приділити характеристиці комунікативних особливостей з аудиторією, а також мовленнєвій діяльності Хантера Томпсона у контексті гонзо-журналістики під час висвітлення подій 11 вересня. Важливо підкреслити, що вироблена автором стратегія на аудиторію, що включає значний ступінь емоційності і висловлювання особисту позицію стосовно того, що відбувається, є дієвою для успішної взаємодії з аудиторією. Такий висновок можна зробити, ґрунтуючись на рівні переконливості журналіста, оскільки він не дотримується стандартів і нормативів, а висловлює особисту позицію з усіма перевагами та недоліками [Thompson, 2009]. За такої мовної діяльності аудиторія може спостерігати ступінь залучення журналіста в подію, що висвітлюється ним. Як було зазначено вище, Хантер Томпсон є прихильником суб'єктивної журналістики, що також збільшує потенціал для створення успішних, довірчих відносин із глядачем. Відповідно до типологізації мовної діяльності згідно Тараканової [2016], Хантера Томпсона можна описати як поета-вождя. Це означає, що з одного боку, журналістом використовується багатий словниковий запас і він має розвинене почуття мови. З іншого боку, завдяки прийомам гонзо-журналістики Томпсон, використовуючи хорошу аргументацію та показові життєві приклади, надихає аудиторію.

Оскільки Хантер Томпсон помер у 2005 році, а інші журналісти, вибрані для дослідження не тільки живі, але також у різних формах продовжують

журналістську чи публічну діяльність, як друга подія для характеристики індивідуального стилю Томпсона була обрана аварія на Чорнобильській атомній електростанції як виняток. Основною причиною такого вибору став нарис, який журналіст написав про цю трагедію. У ньому значною мірою проявляються особливості авторського стилю Томпсона під час написання текстів та його реакція на катастрофи подібного масштабу.

Нарис Томпсона отримав назву «Жінка з Києва». Така назва вже є іронічною, виходячи зі змісту нарису. У ньому журналіст робить велику передмову до розмови, яка у нього відбулася з представником установи у Джорджтауні та своїм другом Френком Терпілом щодо даних про загиблих внаслідок аварії на ЧАЕС. В нарисі Томпсон пише: «коли я не можу зрозуміти деякі дивні речі у темному лабіринті політики, я дзвоню Френку Терпілу» [Thompson, 2009]. Одною з таких речей стало нерозуміння Томпсона стосовно того, що сталося на Чорнобильській АЕС [Thompson, 2009]. У нарисі журналіст наводить розмову щодо реплік зі своїм другом Френком, під час якої дізнається, що інформацію про те, що під час катастрофи загинуло дві тисячі людей, повідомила «якась жінка з Києва». Відповідно до Thompson [2011], Хантер відповів: «облиш, Френку! Ми всі знаємо цю “якусь жінку” з Києва» [с. 111–113].

Цей нарис є показовим для розгляду особливостей лінгвістичних, композиційно-стилістичних, а також ідейно-змістовних особливостей авторських текстів Хантера Томпсона. У ньому простежуються як елементи гонзо-журналістики, так і художні засоби, які роблять прочитання живим і цікавим. Серед них можна виділити такі, як «чорт забирай», «божевільних арабських комуністів», «все зводиться до тупої та нудної рутини – як у армії, і у журналістиці» та інші [Thompson, 2011]. При цьому весь текст пронизаний іронією та різними смисловими підтекстами. Фінал тексту залишається відкритим з можливістю читачеві самому зрозуміти, який результат виносить автор нарису. Ці елементи формують індивідуальний стиль Хантера Томпсона в

його авторських текстах і роблять його одним із найвідоміших журналістів у світі.

Стівен Кінг не лише є видатним журналістом, але й одним із найвідоміших сучасних письменників у світі. Характерною рисою його літературних творів є жанр хорору [Feleki, 2018]. Він активно апелює до почуття жаху і спілкується з аудиторією через свої літературні твори. Наприклад, у книзі «Проблеми таксономії та характерні риси horror-дискурсу» Євгенії Суханової [2016], потяг Кінга до жахів описується, як «сучасний класик хорору Стівен Кінг відкрито заявляє, що вважає жах найкращою емоцією і завжди намагається вжахнути свого читача» [с. 67].

Перш ніж перейти до аналізу індивідуального стилю Стівена Кінга в контексті його коментарів та висвітлення обраних двох подій, буде важливо звернути увагу на особливості його індивідуально-авторського стилю як письменника. Як було визначено в теоретичній частині роботи, авторські тексти журналіста є одним із найважливіших складових індивідуального стилю [Feleki, 2018]. Отже, розгляд лінгвістичних, композиційно-стилістичних та ідейно-змістовних особливостей текстів Стівена Кінга буде критично важливим як визначення авторських прийомів журналіста, так і виділення особливостей його індивідуального стилю [Feleki, 2018]. Це також дозволить краще зрозуміти, чим керувався Кінг при коментуванні обраних для дослідження подій і як він вибудовував стратегію спілкування з власною аудиторією.

Серед лінгвістичних особливостей текстів Стівена Кінга особливу увагу слід надати розгляду метафор. Письменник та журналіст використовує такі типи метафор, як номінативні, інформативні, емоційно-оцінні, а також текстоутворюючі [Feleki, 2018]. Так, наприклад, у статті Кузема та інших «Репрезентація номінативної метафори в художньому тексті» [2021] докладно розглядається використання номінативної метафори в текстах Кінга, яку автори статті вважають найчастіше застосовною [Кузема та ін., 2021]. Відповідно до Куземи та ін. [2021], «Роль номінативних метафор полягає у перенесенні назви з одного об'єкта на інший на підставі їхньої схожості» [с. 420]. Автори при

цьому наводять приклад із книги Кінга *Misery*. У ній письменник використовує англійське слово «lightning» для позначення осяяння людини, як, наприклад, «Here it is: the lightning», що в даному контексті можна перекласти як «Ось воно, осяяння!» [Кузема та ін., 2021]. Стівен Кінг активно використовує метафори у своїх текстах та літературних творах. Внаслідок цього, у своїх індивідуально-авторських текстах, він посилює виразність, а також створює певний емоційний фон як для вибудовування комунікації з аудиторією у випадку з журналістикою, так і для підвищення рівня залучення читача у випадку з його письменницькою кар'єрою. Крім цього, ще одним важливим фактором такого методу є передача аудиторії образної картини внутрішнього світу автора [Feleki, 2018].

Іншою особливістю авторських текстів Кінга є використання колірних епітетів, що впливає на композиційно-стилістичні особливості, а також на ідейно-змістовну базу тексту. Як приклад аналізу колірних епітетів у текстах Кінга, слід розглянути статтю «Колірні епітети у збірці повістей Стівена Кінга «Буде кров»» Амелії Зубінової [2022]. У статті автор неодноразово наголошує на ролі колірних епітетів у формуванні авторського стилю письменника. Згідно Зубінової [2022], «за допомогою цієї фігури мови автор передає великий спектр емоцій та відчуттів, створює певну атмосферу» [с. 66]. Цей факт вкотре наголошує на прагненні Кінга урізноманітнити авторські тексти шляхом додавання до них різних лінгвістичних та композиційно-стилістичних особливостей, які збільшують залучення читача чи глядача, а також знайомлять його з внутрішнім світом журналіста.

При подальшому аналізі індивідуального стилю Кінга у контексті подій 11 вересня 2001 року та пандемії коронавірусу, особливу увагу варто звертати на ці особливості його авторсько-індивідуальних текстів.

Стівен Кінг є американським письменником і журналістом у прямому та переносному сенсах. Характерною рисою його роботи та журналістської діяльності є той факт, що Кінг часто піднімає та описує важливі проблеми американського суспільства та держави Сполучених Штатів Америки [Feleki,

2018]. Подібну тенденцію, наприклад, можна простежити у його творі «Темна Вежа». Кінг, як журналіст, уважно стежить за різними аспектами життя своєї країни, зокрема за політичним. При цьому він активно використовує свій авторитет та популярність для критики та обговорення певних подій та дій. Наприклад, згідно з Ушер [2020], «Джоан Роулінг, Стівен Кінг відкрито критикують Трампа в соціальних мережах та в інтерв'ю» [с. 45]. Отже, особливий інтерес представляє реакція Кінга та його коментарі щодо теракту, що стався 11 вересня у Нью-Йорку, а також його інтерпретація причин, наслідків та подальшого розвитку подій у контексті його індивідуального стилю [Feleki, 2018].

Примітно, що Кінг використовує свої літературні твори для передачі певних ідей і сенсів про конкретні події. Так, роблячи приховане посилання на події 11 вересня, Кінг пише новелу *On Writing* [Feleki, 2018]. У цій книзі він ставить питання щодо того, що відчуватимуть наступні покоління американців і який рівень страху буде в можливості повторення цієї трагедії. Іншим твором Кінга, який вже відкрито присвячено трагедії 11 вересня, є коротка історія *The Things They Left Behind* [Feleki, 2018]. У ній автор розповідає про долю молодого людини, якій вдалося врятуватися з башт-близнюків Світового торгового центру. Однак, мабуть, найбільш показовим літературним твором Стівена Кінга, який виражає його авторський стиль у написанні текстів та ставлення до 11/09, є книга *The Dark Tower* [Feleki, 2018]. Через характерні описи Кінг наголошує на тому факті, що всі американці були згуртовані цією загальнонаціональною трагедією.

Важливо підкреслити, що у ставленні до трагедії Кінг не дає прямих і однозначних коментарів. Він використовує літературні твори, які за різним рівнем завуальованості роблять відсилання до 11 вересня. Певні сенси, деякі з яких приховані між рядками тексту, транслюють позицію письменника та його ставлення до всього, що відбувається [Feleki, 2018]. Такий індивідуальний стиль висвітлення події полягає у використанні значної кількості художніх засобів, оборотів та лінгвістичних особливостей, з метою щоб не тільки

висловити свою думку, але також залучити читача та познайомити його з внутрішнім світом письменника.

У випадку з другою подією, яка була обрана для проведення аналізу індивідуальних стилів журналістів, — коронавірусом, Кінг використовує такий же підхід. Для того, щоб висловити своє ставлення та думку про пандемію COVID-19, письменник збирається написати новий роман, який буде цілком присвячений цій хворобі. Як каже сам Стівен Кінг, «хочу написати книгу, присвячену безпосередньо коронавірусу. Хочу взяти події 2020 року і подивитися, як вони покажуть себе як роман. Це буде складно» [Feleki, 2018]. Примітно, що раніше, в 1978 році Кінг написав іншу книгу про всесвітню пандемію, яка отримала назви «Протистояння» [Feleki, 2018]. Завдяки цьому йому часто приписують статус провидця щодо епідемії коронавірусу. Пізніше Кінг сказав, що розуміє, чому його читачі відчують себе під час пандемії коронавірусу в такий спосіб, ніби живуть усередині одного з його літературних творів жахів.

Ці чинники наголошують на самотності Стівена Кінга в контексті трансляції події, що відбуваються в реальності через свої твори [Feleki, 2018]. Важливо зауважити, що завдяки цьому читачі значною мірою піддаються впливу думки Кінга, а комунікація між письменником та аудиторією перебуває на найвищому рівні.

Немає потреби констатувати той факт, що така обрана Кінгом стратегія висловлювання своєї думки щодо певних подій не містить ані певної ідеологічної позиції, ані прийому мовної маски. У своїх творах Кінг щирий зі своєю аудиторією. Більше того, читач можна простежити рівень тривоги та занепокоєння Кінга щодо того, що відбувається у світі [Feleki, 2018]. Крім цього, Кінг також залежить від колективу і може вільно виявляти авторсько-індивідуальний стиль у написанні текстів.

За типологізацією Тараканової [2016], Стівена Кінга можна, безперечно, віднести до категорії поетів. Завдяки багатому словниковому запасу та розвиненому почуттю мови, що в цілому характерно для письменників, Стівен

Кінг стає особливою фігурою у сфері транслявання значущих подій та донесення смислів до широких мас.

Особливості професійної діяльності Володимира Познера тісно переплітаються з його біографією та подіями, що відбувалися протягом усього його життя. При цьому важливо наголосити, що цей журналіст та його професійна діяльність об'єднують як західну школу журналістики, так і радянську та пострадянську. Як було сказано раніше у розділі, де пописувалася загальна біографія Володимира Познера, він народився, жив і працював у різних країнах, з різними ідеологічними поглядами, політичними режимами тощо [Познер, 2022]. Отже, дослідження авторсько-індивідуального стилю Володимира Познера є одним із головних завдань як для виділення особливостей кожної з класичних журналістських шкіл, так і для порівняння індивідуальних стилів журналістів.

Розбір індивідуального стилю Володимира Познера варто поділити на кілька етапів. Серед них можна виділити такі, як розбір авторських текстів Познера, його комунікативні здібності, мовна діяльність, її типологізація та інше. Визначення особливостей індивідуального стилю за даними параметрами допоможе краще зрозуміти, яким чином індивідуальний стиль Познера проявляється при його висвітленні та коментарях двох обраних подій, теракту 11 вересня в Нью-Йорку та пандемії коронавірусу.

Володимир Познер у другому десятилітті двадцятого століття продовжував свою діяльність переважно як ведучий-інтерв'юер програми «Познер» [Познер, 2022]. У ній він брав інтерв'ю середньої довжини, загалом близько сорока хвилин, у героїв з усього світу [Познер та інші, 2012]. Ця програма є дуже показовою для виділення особливостей авторського стилю Познера. Характерні риси індивідуального стилю Познера в програмі відображаються через те, як Познер проводить інтерв'ю і реагує на відповіді героя. Авторський стиль Познера можна простежити також завдяки питанням, більшість із яких він готує заздалегідь.

По-перше, з погляду авторських текстів, частково виражених у питаннях в інтерв'ю, Познер активно використовує лінгвістичні особливості, такі як фрази та термінологію [Познер, 2022]. Важливо помітити, що часто він додає якусь інформацію зі свого життєвого досвіду, наводить різні приклади. Більше того, він порівнює свою позицію та світогляд, з позицією героя інтерв'ю. Як приклад можна навести випуск програми, героєм інтерв'ю в якій був співзасновник компанії Apple Inc. Стів Возняк. Володимир Познер ставить питання щодо технологій майбутнього та можливості поневолення ними людства. При цьому він активно демонструє свою стурбованість з цього питання і занепокоєння [Сборник статей, 2022]. Такий підхід у формуванні індивідуального стилю має кілька переваг. По-перше, він налагоджує певну комунікацію між журналістом та глядачем, оскільки демонструє світогляд і позицію журналіста, а не ставить сухе питання.

По-друге, це підкреслює ідейно-змістовну складову тексту [питань], що, у свою чергу, значно підвищує якість мовної діяльності журналіста. Журналіст стає переконливим у своїй професійній діяльності. В інтерв'ю Юрію Дудю Познер говорив, що не запрошував би до своєї програми людей, які б йому були нецікаві [Познер, 2022]. Завдяки цьому Познер часто дискутує з героєм, наводить приклади зі свого особистого досвіду та виявляє емоції, такі як гнів, смуток, радість та інші. Цей факт є одним із визначальних в індивідуальному стилі Познера, оскільки формує всі його складові, такі як авторський текст, комунікацію з аудиторією та героєм, а також мовну діяльність. Такий підхід Познера простежується щодо висвітлення подій 11 вересня і пандемії коронавірусу.

Володимир Познер намагається шукати певні смислові підтексти та філософську складову у конкретних подіях та думках. 11 вересня 2001 року не стало винятком з цього правила. При висвітленні цієї події важливу роль Познера відігравали пошуки того, що відчуває американська нація у зв'язку з цією трагедією. Як пересічний американець інтерпретує події для себе і який удар завдала подія по колективній свідомості жителів Сполучених Штатів. У

програмі, «Одноповерхова Америка» Познер разом із Іваном Ургантом не могли обійти трагедію 11 вересня [Познер, 2020]. Вони шукали символи у події. Так, у книзі «Російська германістика» описується, як двоє ведучих намагалися з'ясувати, у чому полягає символ міста Нью-Йорк з погляду простих американців, яке місце в їхньому житті займає трагедія 11 вересня і як вона на них вплинула.

При цьому важливо наголосити, що опис трагедії з Баштами-Близнюками не обмежується сухим викладом фактів та хронологічних рамок. Познер використовує комплексний підхід у вивченні менталітету нью-йоркців та впливу 11 вересня на нього. Так, наприклад, згідно Збірнику статей авторства Litres [2022], «як роз'яснення Володимир Познер та Іван Ургант наводять думку однієї відомої американської кіноактриси, висловлену після 11 вересня 2001 року: “...якби терористи підірвали статую Свободи, це було б для нас гірше, чим те, що трапилося з вежами-близнюками. Ми б збожеволіли від горя і гніву”» [с. 16].

Крім цього, Володимир Познер часто робить посилання на різні літературні твори та їх автори, які певним чином відносяться до події, що висвітлюється ним, зокрема до 11 вересня 2001 року. Наприклад, знамениті Ілля Ільф та Євген Петров часто стають героями передачі «Одноповерхова Америка», коли Познер описує їхню подорож до цієї країни. Така особливість індивідуального стилю Познера характеризується насамперед композиційно-стилістичними особливостями оповідання. Вплив віку і досвіду, прояв особистісних якостей Познера створюють літературне оповідання зі значною кількістю прислів'їв, анекдотів, цитувань авторів літературних творів та вчених та іншого [Познер, 2022].

Ймовірно, така увага до різних підтекстів і бажання знайти суть того, що відбувається, полягає у кількох факторах. По-перше, насичена біографія Володимира Познера, історія його професійної діяльності та життєвий досвід підштовхують журналіста на пошуки того, що не можуть побачити очі людини [Познер, 2022]. По-друге, національна приналежність Познера, яка включає

елемент трагедії, пов'язана зі станом євреїв під час Другої Світової війни, не дають журналісту дивитися на такі події, як трагедія 11 вересня 2001 року, поверхово. Поведінка Познера у кадрі, його задумливість і філософія, посилення на історичні події та власний життєвий досвід впливають як на якість комунікації з аудиторією, так і на особливості мовної діяльності.

У своїх розмовах про трагедію 11 вересня Володимир Познер демонструє певну ідеологічну позицію. Він співчуває американцям, намагається розібратися у причинах цієї події, критикуючи тероризм сам по собі. На відміну від двох попередніх журналістів, він, не будучи жителем Сполучених Штатів, прагне розібратися в правдивих фактах і тому, що сталося насправді, якими були причини. З цієї позиції важливо підкреслити, що Володимира Познера хоч і можна віднести до західної школи класичних журналістських стандартів, проте він є не найяскравішим її представником, оскільки вже давно живе в іншій країні і спостерігає за подіями, що відбуваються в країнах Заходу відсторонено.

Інший інтерес полягає і в ролі Познера як представника пострадянської школи журналістики. У висвітленні пандемії коронавірусу та висловленні своєї реакції щодо цієї хвороби можна простежити сформовані правила та тенденції цієї школи журналістики. По-перше, важливо розділити висловлювання Познера на дві категорії. Перша – відносно безідеологічні висловлювання, що належать до певних фактів і не мають під собою політичного підґрунтя. Такі висловлювання можуть включати певну фактологічну наповненість. Вони часто мають у собі певний філософський характер і не мають відношення до подій, що відбуваються в країні безпосередньо. Ці коментарі Познера могли бути звернені до простих людей або чиновників, але дуже дрібного рангу, критика яких, явно не торкнулася б нічийх інтересів [Познер, 2022].

Важливо зауважити, що занепокоєння Познера адресовано насправді нікуди. Він відмовляється від прямої критики влади, чією задачею є, наприклад, просвітницькі роботи з метою підвищення рівня обізнаності населення щодо профілактичних засобів проти коронавірусу. Інші чинники, які

знаходяться у площині відповідальності влади країни, також ігноруються Познером. Він вважає за краще критикувати звичайну людину, аби мати можливість продовжувати свою журналістську діяльність і не потрапити під гарячу руку керівництва країни. Друга категорія висловлювань і коментарів Володимира Познера щодо пандемії коронавірусу визначається певним ступенем ставлення до того, що відбувається в країні, де він працював, з точки зору дії керівних еліт.

Оскільки критика влади в тій пострадянській країні, де працював Познер, через тоталітарний режим відразу переслідувалася не тільки кримінально, але також з можливістю позбавлення життя людини, не дивно, що журналіст уникав різких висловлювань щодо дії влади щодо епідемії коронавірусу і не займав певну позицію. «Я вважаю, що засоби масової інформації поведуться безвідповідально у цьому сенсі. Що мережі взагалі, інтернет... Усі вони потраплять у пекло за те, що так лякають людей», – каже Познер [Познер, 2022]. Він також заявляє, що в європейських країнах активну просвітницьку діяльність ведуть засоби масової інформації та висловлює несхвалення до діяльності ЗМІ у країні, в якій він працює, оскільки вони такої діяльності не ведуть. При цьому він не говорить про роль влади в цьому процесі і уникає всілякої критики на їхню адресу.

Важливо констатувати те що, що прийом мовної маски активним чином використовується Познером для підтримки певного рівня відповідності ідеологічної позиції політичного керівництва країни, де він працював. Такий тип висловлювань дуже обережний і практично нейтральний. Важливо наголосити, що авторсько-індивідуальний стиль Познера тут практично не виявляється. Його тексти та коментарі позбавлені тих лінгвістичних особливостей та філософії, які формують його стиль. Композиційно-стилістичні особливості не виділяються серед текстів інших журналістів та авторів. Всі ці фактори дають змогу зрозуміти, що Володимир Познер значно обмежений у прояві свого індивідуального стилю та свободи слова при висвітленні пандемії коронавірусу у країні, в якій він працює останні роки журналістської

діяльності. Цей факт показово характеризує пострадянську школу журналістики.

Як типологізацію мовленої діяльності Володимира Познера, слід зауважити, що професійна журналістська діяльність Познера є прикладом поєднання всіх типів, виділених Таракановою [2016]. Отже, за такими типами, які визначила Тараканова [2016], можна дійти певного висновку, що Познер належить до Системників, Поетів, Мислителів і навіть до Вождів.

Другим представником пострадянської школи журналістики для дослідження було обрано Олександра Невзорова. Перш ніж розглядати особливості індивідуального стилю цього журналіста стосовно 11 вересня та пандемії коронавірусу, важливо виділити два етапи у професійній кар'єрі журналіста Невзорова.

Перший етап відноситься до 90-х років XX століття, коли він ще активно працював як журналіст [Лекова, 2018]. Важливо наголосити, що при цьому Невзоров активно комунікував із керівництвом країни, а також генеральним директором каналу НТВ, на якому працював. Особливої популярності він набув завдяки своєму індивідуальному стилю подачі інформації та комунікації з аудиторією у програмі «600 секунд». Його робота у жанрах репортажу є яскравим прикладом професіоналізму у журналістиці. Проте, у перший період своєї журналістської діяльності Невзоров найменш здатний проявляти особливості свого індивідуального стилю, про які глядач дізнається під час його подальшої професійної діяльності [Лекова, 2018].

Другий період журналістської діяльності Невзорова припадає на початок 21 століття, саме на друге десятиліття. Хоча він уже не веде свою знамениту програму і не з'являється на телебаченні, Невзоров, проте, залишається в публічному просторі та користується певною популярністю [Лекова, 2018]. Він заводить власний канал на платформі YouTube, де висловлюється з приводу певних подій, що відбуваються у світі та на пострадянському просторі, а також веде постійні рубрики. Особливий інтерес викликає цей період діяльності Невзорова, оскільки на відміну від Володимира Познера, що працює на

державних каналах, Невзоров не пов'язаний з державними структурами, є повністю незалежним у цьому сенсі [Лекова, 2018].

В інтерв'ю журналісту Юрію Дудю він описує свою колишню діяльність на телебаченні як скутий золотими ланцюгами. Невзоров підкреслює, що коли журналіст залишає роботу на державу, він ці ланцюги золоті забирає з собою [Лекова, 2018]. Важливо зауважити, що оскільки він мав таке становище і не був залежним від уряду та генеральних директорів, керівництво країни не вважало його думки та діяльність потенційно небезпечними для їхнього тоталітарного режиму. Отже, увага до висловлювань Невзорова щодо діяльності уряду була незначною і йому багато дозволяли. Невзоров, у свою чергу, активно користувався цією можливістю і за будь-якого випадку намагався застосовувати свої ораторські та журналістські таланти, щоб докладно охарактеризувати та розкритикувати дії людей, які впливають на перебіг подій у країні. Завдяки цьому авторсько-індивідуальний стиль Невзорова прославився не лише через свою різку позицію, але також завдяки тому, що Невзоров використовує значну кількість інструментів для того, щоб надати своїм відеороликам якийсь театралізований характер з елементами шоу [Лекова, 2018]. Велика кількість метафор, мовних оборотів, фраз і, особливо наукової термінології, формують лінгвістичні особливості індивідуального стилю Олександра Невзорова [Лекова, 2018].

Ідейно-змістовні особливості авторських текстів Невзорова часто мають різні підтексти. Особлива увага приділяється сатирі та сарказму. За таких особливостей немає необхідності встановлювати, чи слідував Невзоров стандартам у написанні журналістських текстів і визначати рівень їхньої колективізації. Можна констатувати, що через кілька десятиліть роботи у професії журналіста він створив свої власні стандарти, яких дотримується до цього дня [Лекова, 2018]. Особливу увагу він приділяє своїй мовній діяльності, образу, реквізиту та декораціям у кадрі. Завдяки самотності та театралізованому підходу будь-які відеоматеріали Невзорова значно відрізняються від робіт інших журналістів [Лекова, 2018]. Отже, завдяки своїй

самобутності фігура Невзорова в журналістиці є важливою для розгляду особливостей пострадянської школи журналістики, а також у контексті його висвітлення обраних для дослідження подій.

Висновком звідси є те, що на відміну від першого періоду, визначеного раніше в роботі, в ході якого Невзоров була вкрай залежний від інших людей у професії, під час другого періоду своєї діяльності він активно демонструє свій авторсько-індивідуальний стиль. Якщо першому етапу його діяльності були притаманні такі чинники, як мовленнєва маска, колективізація авторського тексту, певна ідеологічна позиція, то другий етап спрямований на максимальний прояв особистісних якостей і рис характеру Невзорова. Крім того, особливе місце посідає налагодження якісної комунікації з аудиторією через використання описаних вище методів.

Олександр Невзоров досить різко висловлюється щодо подій різного виду. Однією з головних складових його індивідуального стилю є образ негідника та мерзотника, як він сам його описує. Отже, будь-які коментарі цього журналіста за останні кілька років варто розглядати не як журналістську професійну діяльність, а як участь у певному постановочному шоу на платформі YouTube, яку Невзоров активно використовує для просування своєї медійності [Лекова, 2018]. Непоглядів уникає активних коментарів щодо події 11 вересня 2001 року, оскільки заздалегідь знає, що від нього чекатимуть співчуття та коментарів щодо всієї підлості та жорстокості з боку нападників та терористичних нападів. Однак така риторика розходиться з вищеописаним індивідуальним стилем журналіста. В результаті, звідси можна зробити висновок, що відстороненість Олександра Невзорова від будь-яких коментарів щодо трагедії з вежами-близнюками є характерною для його індивідуального стилю поведінкою.

Олександр Невзоров відомий своїм авторсько-індивідуальним стилем у тому числі як войовничий атеїст [Лекова, 2018]. Значну кількість часу у своїх роликах на платформі YouTube журналіст присвячує критиці релігії, зокрема християнства, а також будь-яких подій, які так чи інакше пов'язані з релігією та

віросповіданням [Лекова, 2018]. Слід зауважити, що саме в такому контенті журналіст часто вдається до театральності та елементу шоу. Він використовує різноманітні декорації та реквізити для створення певного образу. Як приклад, можна наголосити, що деякі люди з його аудиторії охоче називають Невзорова графом Дракулою або дають відповідну цьому вигаданому персонажу характеристику [Лекова, 2018].

У випадку з коронавірусом Невзоров також не зміг уникнути певних коментарів щодо релігії, а людей-екстрасенсів. У мовній діяльності Невзоров, що характеризує його авторський текст, активно використовує різні лайки і безпосередньо ображає людей, до яких ставиться негативно. Наприклад, щодо коронавірусу та екстрасенсів Невзоров говорив: «жоден собака не зміг передбачити появу коронавірусу» [Лекова, 2018].

Така манера поведінки, лінгвістичні особливості його авторських текстів, а також їх ідейно-змістовна складова роблять авторсько-індивідуальний стиль Олександра Невзорова відмінним від стилів інших журналістів і приносять журналісту значну популярність і певний статус [Лекова, 2018]. За типологізацією Тараканової [2016], індивідуальний стиль Невзорова можна віднести до Мислителів і Поетів завдяки багатому словниковому запасу, парадоксальному погляду на події, а також розвиненого почуття мови.

Значним інтересом для проведення дослідження щодо вивчення авторсько-індивідуальних стилів журналістів та впливу західних класичних стандартів журналістської школи на українську журналістику є розгляд індивідуального стилю Андрія Куликова. На момент 2022 року Андрій Куликов є головою комісії з журналістської етики України [Ніколс, 2020]. Його також можна охарактеризувати як професійного журналіста та радіоведучого, який має певний вплив на розвиток журналістської професії в Україні. Він часто висловлюється щодо стану журналістики в країні, коментує та критикує різні події пов'язані з професією та, будучи головою комісії з журналістської етики, бере участь у формуванні певних стандартів української журналістської школи [Ніколс, 2020]. Відповідно Ніколсу [2020], про саму українську журналістику

Андрій Куликов говорить: «українська журналістика взагалі ніколи повністю не виходила зі стану поширення брехні» [с. 13]. У цьому контексті особливо важливо розглянути Куликова для проведення характеристики української школи журналістики та її стану на сьогоднішній день.

Куликов також наголошує, що журналістські канали можна поділити на деякі категорії. До однієї категорії увійдуть телеканали, які намагаються дотримуватися журналістських стандартів, а також зберігають певний ступінь правдивості інформації [Богданович & Куюн, 2013]. В іншу ж категорію, на думку Куликова, варто віднести канали, які завжди транслюють виключно пропаганду та замилюють очі аудиторії [Ніколс, 2020]. При цьому друга категорія телеканалів характеризується також тим, що спроб стати більш демократичними, незалежними від різних людей, зокрема олігархів, не спостерігається. Така характеристика є вкрай важливою для розуміння сучасних процесів в українській школі журналістики та правдивості її руху у бік західних стандартів цієї професії [Ніколс, 2020].

У своїх коментарях щодо пандемії коронавірусу Куликов намагається уникати різноманітних радикальних коментарів. Його позиція полягає у послідовному розгляді певних факторів, причин та наслідків, пов'язаних з коронавірусом. На відміну від авторсько-індивідуальних стилів інших журналістів, таких як Стівен Кінг, а також Олександр Невзоров, які представляють західну та пострадянську школи журналістики, відповідно, які у своїх висловлюваннях дозволяють собі різкість та радикальність, індивідуальний стиль Андрія Куликова можна назвати розміреним та спокійним [Ніколс, 2020]. Як приклад можна навести його коментарі щодо наслідків коронавірусу, де він розмірковує про те, що люди матимуть більше бажання комунікувати один з одним у реальному житті, а соціальні мережі чекають на крах, оскільки вони втратять свою популярність після локдауну [Ніколс, 2020].

Куликов не використовує особливих лінгвістичних особливостей у своїх авторських текстах і, отже, значною мірою дотримується стандартів у

написанні журналістських текстів, як і правил мовної нормативності [Ніколс, 2020]. За типологізацією Тараканової [2016], індивідуальний стиль Андрія Куликова можна віднести до Системників завдяки ретельному відношенню до підготовки мовних висловлювань.

Висновки до розділу 2

Слід підкреслити великий спектр особливостей індивідуальних стилів журналістів, які вдалося виділити під час дослідження їхніх коментарів та думок щодо двох подій. На основі таких факторів авторського стилю журналіста, як тексти, мовна діяльність, комунікативні здібності журналіста, були розглянуті особливості індивідуальних стилів журналістів Хантера Томпсона, Стівена Кінга, Володимира Познера, Олександра Невзорова, а також Андрія Куликова.

Серед основних критеріїв, за якими вивчалися прояви авторського стилю журналістів, були такі, як лінгвістичні, композиційно-стилістичні, а також змістовні особливості текстів журналістів. У тих мовної діяльності особливу увагу приділялося характеристиці їх методів комунікації з аудиторією. У результаті вдалося виділити певні особливості кожного індивідуального стилю і зробити певний висновок щодо того, наскільки кожна зі шкіл журналістики, до якої належить журналіст, дозволяє демонструвати йому свій індивідуальний стиль.

Примітно, що кожен із журналістів намагається знаходити свій власний жанр чи стиль у журналістиці для того, щоб стати відносно незалежним від державних телеканалів або інших структур, пов'язаних з урядом для того, щоб отримати можливість більш вільно виявляти свій авторський стиль. Така тенденція спостерігається як у представників західної, так і пострадянської та української журналістських шкіл. Так, наприклад, Стівен Кінг використовує свої літературні твори для того, щоб знайомити читача зі своєю позицією та внутрішнім світом щодо подій 11 вересня або пандемії коронавірусу. Володимир Познер, на момент своєї журналістської діяльності, коли він був

представником пострадянської школи журналістики, створює тревел-програму «Одноповерхова Америка» з метою отримання можливості виявляти особливості своєї мовленнєвої діяльності та комунікації з аудиторією у більш незалежному від політики своєї держави ключі. Олександр Невзоров йде з державного телебачення і засновує свій канал на незалежній відео-платформі YouTube, де може висловлювати практично все, про що думає. Така тенденція простежується й у діяльності українських журналістів, зокрема Андрія Куликова.

Важливо зауважити, що хоча прагнення журналістів стати більш незалежними у прояві свого авторського стилю спостерігається у всіх п'ятих обраних для дослідження журналістів, початковий ступінь свободи для цього відрізняється від однієї школи класичних стандартів журналістики до іншої.

ВИСНОВКИ

Особлива увага у роботі приділялася послідовному вивченню таких понять, як індивідуальний стиль журналіста, його мовленнєва діяльність, комунікативні особливості та взаємодія з аудиторією, текстова складова індивідуального стилю журналіста, її колективізація та інші аспекти.

Користуючись різними джерелами літератури, вдалося визначити не лише самі поняття, а й їхні аспекти в контексті професії журналіста та сфери медіа. Більше того, важливо наголосити, що перераховані вище поняття були розглянуті щодо їх застосування до індивідуального стилю журналіста. Було визначено, що одним із ключових факторів у формуванні індивідуального стилю журналіста відіграють авторські тексти. У роботі розглядалися такі особливості текстів, як лінгвістичні особливості, композиційно-стилістичні особливості, ідейно-змістовні особливості, а також фактологічна наповненість текстів журналіста. У контексті комунікативних особливостей у роботі були розглянуті такі аспекти, як вироблені журналістами стратегії впливу на аудиторію, як стиль подачі матеріалу, використання художньо-виразних засобів та інші.

Для вивчення поняття мовленнєва діяльність, особлива увага приділялася розгляду таких факторів, як ідеологічна позиція журналіста, його рівень мовленнєвої відповідальності. Крім вищеназваних складових, у роботі було дано визначення таким поняттям, як мовленнєва маска в роботі журналіста. На додаток до цього особливу важливість становило завдання пошуку бази для типологізації індивідуальних стилів журналістів у контексті порівняння їх між собою. За основу такого методу було обрано та докладно розглянуто типологізацію мовленнєвої поведінки журналістів авторства Тараканової (2016). Було виділено певні типи мовленнєвої діяльності, якими надалі проводилося порівняння авторсько-індивідуальних стилів журналістів.

Далі, були визначені особливості поняття журналістська школа, а також розглянуті певні особливості її формування та розвитку. Крім цього, були

розглянуті фактори впливу, які задають напрямок розвитку журналістської школи. Обрані фактори створили якісну наукову базу для порівняння індивідуальних стилів журналістів у контексті проведення дослідження.

Перш ніж проводити порівняльну характеристику та визначення індивідуальних стилів журналістів, було надано коротку біографію та особливості професійної діяльності кожного з журналістів. Як основні аспекти при розгляді біографії кожного журналіста, особливу увагу приділялося визначенню жанру, в якому він працював на різних стадіях своєї кар'єри, його амплуа, а також репутації журналіста та рівню його професіоналізму. Такий підхід дозволив отримати основні знання щодо аспектів, які вплинули на формування індивідуального стилю журналіста.

Далі були розглянуті дві події, на основі яких формувалася структура порівняння. Завдяки співставленню особливостей індивідуальних стилів кожного із журналістів на основі розгляду двох визначних подій, стало можливим визначити які інструменти та методи вони використовують при реагуванні та висвітленні на одні й ті самі факти. Події, котрі були обрані, а саме теракт із вежами-близнюками 11 вересня 2001 року у США та пандемія коронавірусу мають значну часову відстань одна від одної, що також дозволяє простежити певні зміни в індивідуальних стилях журналістів.

У ході написання другого розділу роботи основна увага приділялася особливостям індивідуальних стилів журналістів, а також школам журналістики різних країн. У результаті послідовно вдалося визначити характерні риси індивідуального стилю таких журналістів, як Хантер Томпсон, Стівен Кінг, Володимир Познер, Олександр Невзоров та Андрій Куликов. Крім того, індивідуальні стилі розглядалися в контексті впливу журналістських шкіл, а саме західної, пострадянської та української шкіл.

При зіставленні індивідуальних стилів журналістів у контексті їх формування та впливу на них з боку журналістських шкіл вдалося визначити різницю між школами журналістики та, зокрема, ступінь впливу західних стандартів журналістики на українську журналістську школу. Значимість

роботи визначається розумінням сучасних тенденцій та особливостей як західної, так і української школи журналістики. Крім того, використовуючи базу, сформовану у першому розділі роботи, стало можливим відокремити певні риси індивідуальних стилей журналістів, інструментарій, який вони використовують та інші аспекти їх журналістської творчості.

Індивідуальні стилі журналістів різняться між собою за інструментарієм, яким вони використовують з метою донесення інформації до аудиторії. Володимир Познер робить відсилки до свого життєвого досвіду, класичної літератури та філософії. Стівен Кінг використовує власні літературні твори задля транслявання своїх думок та коментарів стосовно подій що відбуваються у світі. Хантер Томпсон виділяється завдяки гонзо-журналізму, а Олександр Невзоров користується усім з вищеперерахованого. В той час коли Андрій Куликов дотримується як мовленнєвих, так і загальних стандартів журналістської професії. Важливо підкреслити, що в якості одного з головних висновків було зазначено, що на кожен індивідуальний стиль журналіста значним образом впливає журналістська школа країни, в якій він працює, або працював раніше, як у випадку з Володимиром Познером.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Alexander, R., & Isager, C. [2018]. *Fear and loathing worldwide: Gonzo journalism beyond Hunter S. Thompson*. Bloomsbury Publishing USA.
2. Dice, M. [2016]. *The illuminati in Hollywood: Celebrities, conspiracies, and secret societies in pop culture and the entertainment industry*. The Resistance.
3. Feleki, D. N. [2018]. *Stephen King in the new millennium: Gothic mediations on new writing materialities*. Cambridge Scholars Publishing.
4. Scher, R. K. [2016]. *Political campaigns in the United States*. Routledge.
5. Stephenson, W. [2011]. *Gonzo republic: Hunter S. Thompson's America*. Bloomsbury Publishing USA.
6. Thompson, A. [2009]. *Ancient gonzo wisdom: Interviews with Hunter S. Thompson*.
7. Thompson, H. S. [2011]. *Generation of swine: The brutal Odyssey of an outlaw journalist*. Simon and Schuster.
8. Thompson, H. S. [2018]. *Hunter S. Thompson: The last interview and other conversations*. Melville House. Hachette UK.
9. Thompson, J. [2016]. *Stories I tell myself. Growing up with Hunter S. Thompson*. Knopf Doubleday Publishing Group.
10. Usher, B. [2020]. *Journalism and celebrity*. Routledge.
11. Weeks, A. [2022]. *Journalism's martyrs: Profiles of reporters and others murdered in the line of duty*. McFarland.
12. Wenner, J., & Seymour, C. [2008]. *Gonzo: The life of Hunter S. Thompson*. Hachette UK.
13. Амзин, А. [2022]. *Интернет-журналистика. Как писать хорошие тексты, привлекать аудиторию и зарабатывать на этом*. Litres.
14. Богданович Г.Ю., & Куюн А.Д. [2013]. *Школы журналистики в Украине. Ученые записки Крымского федерального университета имени В. И. Вернадского. Филологические науки*, 26 [65] [3], 143-156.
15. Войніцький, А. [2022]. *Новини*. Liters.

16. Выровцева Е.В., & Исакова Т.Б. [2017]. *Формирование авторского стиля журналиста в процессе обучения*. Вестник университета им. В. Н. Татищева, 1 [2], 125-132.
17. Гаврош, О. [2014]. *Олександр Гаврош: Між журналістикою та літературою: Бібліографічний показник*. Видавництво «ЛІРА».
18. Горюшко Л. В., & Середа, Е. [2019]. *Лексикографическое отражение американского стандарта английского литературного языка в произведениях Стивена Кинга*. Ученые записки технологий управления и экономики.
19. Дирекція фестивально-виставкової діяльності. [2006]. *Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра*.
20. Донских, А. [2022]. *Журналистика и новейшие медиа в аспекте права, деонтологии и медиаобразования*. Новые реалии. Litres.
21. Зубинова, Амелия Шамилевна [2022]. *Цветовые эпитеты в сборнике повестей Стивена Кинга «Будет Кровь»*. 5 [1], 65-71.
22. Иванов, В. [2014]. *Журналістська етика: Посібник для підготовки до державного іспиту*. Shturkhetskyu Serhiy.
23. Иванов, В., & Штурхецкий, С. [2012]. *Практикум із журналістської етики: Навчальний посібник*. Shturkhetskyu Serhiy.
24. Иванов, В., & Штурхецкий, С. [2012]. *Практикум із журналістської етики: Навчальний посібник*. Shturkhetskyu Serhiy.
25. Катермина, В. В. [2017]. *Концепт “horror” и языковая личность Стивена Кинга*. Актуальные вопросы современной филологии и журналистики.
26. Ким, К. М. [2021]. *Основы творческой деятельности журналиста*. Учебник для вузов. Language Arts & Disciplines.
27. Константинов, А. [2001]. *Журналистское расследование: история метода и современная практика*. ОЛМА Медиа Групп.
28. Коханова, Л., Калмыков, А. [2022]. *Основы теории журналистики*. Litres.

29. Крупський, І. В. [1995]. *Національно-патріотична журналістика України: Друга половина XIX-перша чверть XX ст.* Вид-во «Світ».
30. Кузёма, Т. Б., Вишнякова, А. В., Шутова, О. А., & Бутева, В. Е. [2021]. Репрезентация номинативной метафоры в художественном тексте. *Мир науки, культуры, образования*, 2 [87], 420-422.
31. Лекова П.А. [2018]. Особенности индивидуального стиля журналиста Х. Камалова. Вестник государственного педагогического университета. Гуманитарные исследования, 3 [20], 79-83.
32. Мандель, Б. Р. [2014]. *Некоторые актуальные проблемы современной науки. Учебное пособие.* Directmedia.
33. Матвеева, Т. [2022]. *Стилистика и литературное редактирование.* Litres.
34. Михайлін, І. Л. [2000]. *Історія української журналістики: від журналістики в Україні до української журналістики.* Universytet.
35. Ніколс, Т. [2020]. *Диванні експерти. Як необмежений доступ до інформації робить нас тупішими.* Наш формат.
36. ОЛМА Медиа Групп. [2003]. *Журналисты XX века: Люди и судьбы.* ОЛМА Медиа Групп.
37. Піка, А. [2022]. *Остання справа журналістки Кроніної.* Bookraine Publishing House.
38. Познер, В. [2020]. *Одноэтажная Америка.* Litres.
39. Познер, В. [2022]. *Познер о «Познере».* Litres.
40. Познер, В., Ургант, И., & Кан, Б. [2012]. *«Одноэтажная Америка».* Litres.
41. Прокопенко, Н. В. [2017]. *Значение речевой деятельности в профессии журналиста.* Наука и образование сегодня.
42. Різун, В. В. [1996]. *Літературне редагування: Підручник для студентів факультетів журналістики університетів.* К. Либідь.

43. Самарин, Д. А. [2022]. *Стиль и специфика перевода произведений Стивена Кинга*. Филологические науки. Вопросы теории и практики. Сборник статей. [2022]. *Русская германистика*. Litres.
44. Сосновская, А. [2022]. *Психология идентичности журналиста*. Litres.
45. Суханова, Е. А. [2016]. *Проблемы таксономии и характерные черты horror-дискурса*. Вестник Оренбургского государственного университета.
46. Штурхецький, С. [2007]. *Довідник безпеки журналістів: Самоохоронник у гарячих точках та при громадянських заворушеннях*. Shturkhetskyu Serhiy.
47. Штурхецький, С., Маслова, Ю., & Гончар, Ю. [2014]. *Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів*. Shturkhetskyu Serhiy.